

SEZONA 1921/22 · ŠTEVILKA 1.

I'VA VPOTIČ

GLEDALIŠKI LIST

IZDAJA UPRAVA NA
RODNEGA GLEDALIŠČA
V LJUBLJANI · UREJA
MILAN PUGELJ

CENA 1 D

Spored za 1. teden.

Drama

Sobota,	1. oktobra	— Požar strasti.	Izven.
Nedelja,	2. oktobra	— pop. Razvalina življenja.	Izven.
Nedelja,	2. oktobra	— zv. Komediya zmešnjav.	Izven.
Poned.,	3. oktobra	— Požar strasti.	E
Torek,	4. oktobra	— Zaprto.	
Sreda,	5. oktobra	— Komediya zmešnjav.	C
Četrtek,	6. oktobra	— Ljubezen.	B
Petek,	7. oktobra	— Požar strasti.	D

Opera

Sobota,	1. oktobra	— Boris Godunov, I. del.	Izven.
Nedelja,	2. oktobra	— Boris Godunov, II. del.	Izven.
Poned.,	3. oktobra	— Zaprto.	
Torek,	4. oktobra	— Vaška šola. Šeherezada.	D
Sreda,	5. oktobra	— Boris Godunov, I. del.	A
Četrtek,	6. oktobra	— Boris Godunov, II. del.	A
Petek,	7. oktobra	— Dalibor.	C

030024755
42110

Požar strasti

Drama v štirih dejanjih. Spisal Josip Kosor.
Preložil Ivan Zorec.

Režiser: ROGOZ.

Ilarija Šalić	g. Danilo.		
Mara, njegova žena	ga Borštnikova.		
Ilija, njegov sin	g. Drenovec.		
Ruža, njegova izvoljenka	gna Danilova.		
Guša Rigalin	g. Rogoz.		
Stana, njegova žena	ga Danilova.		
Ada, njihov sin	g. Gabersčik.		
Mirko, bivši dijak	g. Peček.		
Sodnik	g. Železnik.		
Zemljemerec	g. Bitenc.		
Kaplan	g. Bratuša.		
Beležnik	g. Lipah.		
Pandur	g. Smerkolj.		
Vasiljević, gozdar	g. Gregorin.		
Matić, gozdni čuvaj	g. Ločnik.		
Petar Mišković	g. Kralj.		
Gabra Matić	g. Plut.		
Martin Dimić	g. Kuratov.		
Tunja Čović	g. Strniša.		
Šalićev hlapec	g. Mušič.		
Jela, ciganka	ga Juvanova.		
Beračica	gna Rakarjeva.		
Šlepec	g. Kovič.		
Človek s polja	g. Medven.		
Prvi cigan	g. Kovič.		
Prvi delavec	g. Šubelj.		
Prvi žandar	g. Gabrič.		
Prvo	} gna Gorjupova.		
Drugo		} gna Rovanova.	
Tretje			} gna Šturmova.
Cetrto			
} dekle			

Delavci, cigani. Vaška dekleta in vaški fantje.

Dejanje se vrši v slavonski vasi. Med drugim in tretjim dejanjem mine leto, med tretjim in četrtnim mine en dan.

Razvalina življenja

Igra v treh dejanjih. Spisal F. S. Finžgar.

Režiser: A. DANILO.

Urh Kantè, žgajnar, krčmar, oče . . .	g. Ločnik.
Lenčka, njegova hči	ga Juvanova.
Tona, njegova rejenka	gna Vera Danilova.
Martin, kmet, sosed	g. Gregorin.
Ferjan, kmet, sosed	g. Terčič.
Sirk, kmet	g. Danilo.
Mica Slana, potovka	gna Rakarjeva.

Godi se na kmetih dandanes.

Komedija zmešnjav

Veseloigra v petih dejanjih (4 slikah). Spisal Wiliam Shakespeare. Prevel Oton Župančič.

Režiser: O. ŠEST.

Solinus, vojvoda efeški	g. Gabersčik.
Aegeon, trgovec iz Sirakuze	g. Ločnik.
Emilija, Aegeonova žena, opatica v Efezu	gna Rakarjeva.
Antifolus Efežan, } dvojčka, sinova	g. Kralj.
Antifolus Sirakužan, } Aegeona in Emilije	g. Šest.
Dromio Efežan, } dvojčka, služabni-	g. Daneš.
Dromio Sirakužan, } ka Antifolov	g. Plut.
Baltazar, }	g. Kovič.
Pietro, } trgovci }	g. Kuratov.
Antonio, }	g. Lipah.
Angelo, zlatar	g. Gregorin.
Ščip, šomašter in zagovornik	g. Peček.
Adrijana, žena Antifolu Efežanu	ga Danilova.
Lucijana, njena sestra	gna M. Danilova.
Miranda, krčmarica	gna Bergantova.
Ječar	g. Štrniša.
Sluga Adriane	g. Šubelj.

Sodni sluge, dvorjani, stražniki, redovnice, rabelj.

Dejanje se vrši v Efezu.

Po tretji sliki daljša pavza.

Začetek ob 1/28.

Konec ob 1/211.

LJUBEZEN

Tragedija v petih dejanjih. Spisal Anton Wildgans.
Prevel O. Šest.

Režiser: O. ŠEST.

Martin	g. Rogoz.
Njegova žena Ana	gna Wintrova.
Njegova mati	ga Juvanova.
Vitus Werdegast	g. Šest.
Vera	gna V. Danilova.
Madame Charlotte	ga Danilova.
Osiveli gospod	g. Železnik.
Sobarica	gna Gorjupova.

Dejanje se vrši v velikem mestu, drama, izvzemši tretjega dejanja, v hiši zakoncev, tretje dejanje v sobi Vere v zavodu Madame Charlotte. Med prvim in drugim dejanjem ne mine celih 24 ur. Drugo in vsa ostala dejanja se odigravajo tekom par ur.

Svetilke za prvo dejanje je posodila tvrdka „Vesta“.

BORIS GODUNOV

Muzikalna ljudska drama v 8 slikah, vglasbil M. P. Musorgski, predelal in instrumentiral N. Rimski-Korsakov. Besedilo po Puškinu in Karamzinu poslovenil C. Golar.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: BORIS PUTJATA.

I. večer. 1., 2., 3. in 4. slika.

Boris Godunov, ruski car, (bariton)	. . .	g. Levar.
Knez Vasilij Ivanovič Šujski, (tenor)	. . .	g. Sovilski.
Andrej Ščelkalov, tajni pisar, (bariton)	. . .	g. Pribislavski
Pimen, kronist, menih, (bas)		g. Zathey.
Napačni Dimitrij (Grigorij Otrepjev, tenor)		g. Kovač.
Varlaam, (bas)	} vagabunda {	g. Zupan.
Misajil (tenor)		g. Mohorič.
Krčmarica (mezzosopran)		gna Šterkova.
Nikitič, birič, (bariton)		g. Vovko.
Stotnik, (bas)		g. Zorman.

Glasovi iz ljudstva, bojarji, otroci bojarjev, strelci, straže, stotniki, magnati; poljske plemkinje, deklice iz Sandomira, romarji, narod. Godi se 1598—1605.

Nove dekoracije deloma po načrtu g. Sadikova, deloma po lastnem načrtu naslikal g. Skružný. Nove kostume po načrtu g. Sadikova izdelala ga Waldsteinova in g. Dobrý.

(Vsebina je v članku na 13. strani.)

BORIS GODUNOV

Muzikalna ljudska drama v 8 slikah. Vglasbil M. P. Musorgski, predelal in instrumentiral N. Rimski-Korsakov. Besedilo po Puškinu in Karamzinu poslovenil C. Golar.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: BORIS PUTJATA.

II. večer. 5., 6., 7. in 8. slika.

Boris Godunov, ruski car (bariton)	. . .	g. Levar.
Feodor,) njegova ((mezzosopran)	. . .	gna Kalouskova.
Ksenija,) otroka ((sopran)	. . .	gna Kalinova.
Dojilja	. . .	ga Smolenskaja.
Knez Vasilij Ivanovič Šujski, (tenor)	. . .	g. Sovilski.
Pimen, kronist, menih, (bas)	. . .	g. Zathey.
Napačni Dimitrij (Grigorij Otrepjev, tenor)	. . .	g. Kovač.
Marina Mnišek, hči vojvode iz Sandomira	. . .	gna Thierryjeva.
Varlaam } vagabunda { (bas)	. . .	g. Zupan.
Misajil } (tenor)	. . .	g. Mohorič.
Blaznik, (tenor)	. . .	g. Trbuhovič.
Telesni bojar, (tenor)	. . .	g. Bratuž.
Lovicki, } jezuita { (bas)	. . .	g. Zorman.
Černjakovski } (bariton)	. . .	g. Perko.

Glasovi iz ljudstva, bojarji, otroci bojarjev, strelci, straže, stotniki, magnati; poljske plemkinje, deklice iz Sandomira, romarji, narod. Godi se 1598—1605.

Nove dekoracije deloma po načrtu g. Sadikova, deloma po lastnem načrtu naslikal g. Skružný. Nove kostume po načrtu g. Sadikova izdelala ga Waldsteinova in g. Dobrý.

VAŠKA ŠOLA

Opera v enem dejanju po starojaponski drami „Terakoya“,
spisal in vglasbil F. Weingartner. Prevel Zalar.

Dirigent: BALATKA.

Režiser: G. TRBUHOVIČ.

Gemba, komornik prejšnjega cesarja (bas)	g. Zathey.
Matsuo, vazal prejšnjega cesarja v službi sedanjega cesarja (tenor)	g. Drvota.
Schiò, njegova soproga (sopran)	gna Thalerjeva.
Kotarò, njiju 12letni sin (sopran)	gna Vera Danilova.
Kvan Shusai, sin prejšnjega cesarja, 12 let star, podoben Kotaroju (sopran)	ga Trbuhovičeva.
Genzò, učitelj (bariton)	g. Romanovski.
Tonami, njegova soproga (mezzo sopr.)	gna Šterkova.
Chomà, kmečki deček (sopran)	ga Ribičeva.
Jecljavec, 15leten bebast deček (tenor)	g. Trbuhovič.
Sansúke, stari sluga Matsuoja	g. Zorman.
	gna Pompejeva.
	gna Dežmanova.
Učenci	gna Jeromova.
	gna Ponikvarjeva.
	gna Korenina.

Spremstvo Gèmba in Matsuo-ja, vojaki, kmetje in kmetice,
mladež. Godi se v šoli Genzò-jevi na vasi blizu prestolnice
na Japonskem.

ŠEHĚREZADA

Pravljičen balet po pripovedkah iz Tisoč in ene noči.
Vglasbil Rimski-Korsakov.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: H. POLJAKOVA.

Osebe v prologu in epilogu :

Šah Habrias	g. Drenovec.
Šeherezada	gna Chladkova.
Zobeida, Šeherezadina sestra	gna Japljeva.

Osebe v dejanju :

Sultan Harun al Rašid	g. Povše.
Princesa Salfinasa, njegova favorita	ga Poljakova.
Pakizée, druga žena	gna Nikitina.
Žene sultanove	{ gna Svobodova.
	{ gna Špirkova.
	{ gna Moharjeva.
Emersuin, indijski princ	g. Strešnjev.
Vezirji, evnuhi, sužnji.	

DALIBOR

Opera v treh dejanjih. Besedilo napisal Jožef Wenzig,
vglasbil B. Smetana. Prevel F. Finžgar.

Dirigent: A. BALATKA.

Režiser: FR. BUČAR.

Vladislav, češki kralj (bariton)		g. Romanovski.
Dalibor, vitez (tenor)		g. Drvota.
Milada, sestra umorjenega grofa Lito-		
merskega (sopran)		ga Levandovska.
Beneš, ječar (bas)		g. Zathey.
Jitka, sirota (sopran)		gna Thalerjeva.
Vitek, oproda Daliborov (tenor)		g. Mohorič.
Budivoj, poveljnik kr. straže (bas)		g. Zorman.
Zdenkova prikazen		gna Chladkova.
Sodniki		gg. Perko, Vovko, Povše, Ribič, Pip.

Vitezi, vojaki, paži, ljudstvo. Godi se na gradu Hradšinu
v Pragi v XV. stoletju.

Požar strasti.

Ta drama, s katero je Josip Kosor šel v veliki svet in si z njo pridobil veljavno ime, ima dosti prav posebnih idejnih akcentov in krasnih dramatičnih napetosti, postopno se razvz-lavajočih v živi, premišljeni sceneriji.

Temeljna misel vsega silnega, pretresljivega, do skrajnega konca zmerom bolj dramatično napetega dejanja je velesilni problem lastninske pravice in plemenske dedičnosti.

Kakor v težki, zamišljeni simfoniji vodilni akord grmečega mola, vas v tej močni igri drži visoka oratarjeva ljubezen do obdelane njive, do rodne domače zemlje. S to prenežno, a obenem neobzirno in strašno ljubeznijo, se kosa ljubezen krvnega sorodstva — spolna ljubezen pa se ji samo prireja in podreja.

Neskončna ljubezen, ki sega iz domače zemlje po tebi, je mogočna sila, vladajoča ves idejni in materialni svet.

Zemlja je, ki daje rodovom in plemenom svoje posebno obeležje, svoj neizbrisni pečat. In ta rodovna, ta plemenska posebnost je dedna in narodna; kajti brez nje ne bi bilo narodnostne, ne bi bilo domovinske ljubezni.

Komur je umrla ljubezen do doma, ne pozna sladke blaženosti v ljubezni do zemlje, ki ga je dala: — brezdomen se klati po svetu, v srcu mu ni praljubezni do pramatere zemlje. In čim dlje se morda zapodi v tuji svet za srečo in blagom, čimbolj mu omamljajo nemirnega duha vse velike in pisane lepote širokega sveta — tem preje in gotoveje mu potrka na razočarano srce mehka roka ozke domače zemlje, in ubogi popotnik zapusti tuji svet in vse njegove nestalne, prevarne čare in prihiti s svojim, najbolj svojim in največjim, najpristnejšim hrepenenjem v domače kraje, da se v dognanem spoznanju prave blaženosti otožno in skesano in olajšujoče razjoka v pranaročju svoje predobre velike matere.

In spet presrčno ljubi sveto domačo zemljico, ki mu v vsej svoji revščini in neboglenosti materinsko daje, česar mu ne more dati ne učenost, ne bogastvo, ne ves široki tuji svet.

Za svojo rodno zemljo rad trpi, zanj se stanovitno bori, za poveličanje svoje velike ljubezni do domače grude je zmožen največje plemenitosti in najstrašnejšega boja.

Ta ljubezen je kakor vihar, kakor požar, kakor najbolj vroča strast, ki se ji nihče ne more upirati: vse podere, premaga in osvoji!

Ni je večje ljubezni!

— Josip Kosor nam torej v drami „Požar strasti“ slika tako presveto ljubezen. Z veščo roko nam sega v drhteče srce, spretno nas seznanja z ljudmi, ki strastno ljubijo svoj dom, zanj se borijo in znajo tudi umreti zanj; kaže na človeka, ki je pustil knjige in njih učenost in se je vrnil k najpristnejšemu, najprvotnejšemu delu — k plugu, pomigne revežem, ki nimajo svoje zemlje, in s prstom pokaže na zajedavce, ki hočejo dobro živeti od tuje lastnine in brez ljubezni in spoštovanja uživati obilne sadove po drugih obdelane zemlje.

Pravi in opravičeni gospodar je le tisti, ki jo ima rad in jo sam obdeluje.

„Požar strasti“ je živ kalejdoskop napetih dramatičnih slik in zanimiva niz pestrih narodopisnih prizorov.

Ivan Zorec.

Musorgski.

(Ob prvi vprizoritvi njegove muzikalne drame „Boris Godunov“ v ljubljanski operi.)

Modest Petrovič Musorgski je član petorice skladateljev — Balakirev, Borodin, Cui, Musorgski in Rimski-Korsakov —, ki so dali Rusiji resnično narodno glasbo. Rodil se je leta 1835. v Karevu ter umrl komaj 46 let star v Petrogradu. Genijalna individualnost njegovega duha se izraža najbolj v njegovih pesmih, katerih mnogim je dal sam besedilo. Njegovi „Prizori iz otroške sobe“ in „Pesmi in plesi smrti“ spadajo danes med najpriljubljenejše točke velikomestnih koncertnih dvoran. Davno pred H. Wolfom in C. Debussyjem je tesno spajal misel snovi in nje glasbeni izraz. Resničnost, „resnica prav od blizu“, kakor se je sam izrazil, mu gre nad vse. Petje mu je le izrazit govor v diskretnem spremstvu glasbe. Simfonične gradacije v Wagnerjevem smislu ne ljubi, še manj potrebne se mu zde vsiljive melodije in slične efektnosti. Zato ni doživel popolnega priznanja svoje slave, živel je pred svojim časom.

Njegov „Boris Godunov“ je nastal po letu 1868. in se je prvič vprizoril 1874. leta v Marijinem gledališču v Petrogradu. V prvotni obliki se ni mogel uveljaviti. Pozneje ga je predelal Rimski-Korsakov, in v tej prireditvi si je delo osvojilo svet. Ko so „Borisa Godunova“ leta 1908. vprizorili v pariški Veliki operi s slovitim baritonistom Šaljapinom v naslovni vlogi, so pisali pariški listi: Delo je staro nad 30 let in vendar se zdi, da ni delo preteklosti, ampak prihodnosti.

Tekst muzikalne drame, ki ga je Musorgski prosto posnel po Puškinu, ni navaden libreto, ampak zanimiva literarna stvaritev po vzorcu shakespearskih dram, brez ozira na enotnost kraja in dejanja. O dejanju se da sploh težko govoriti. Boris Godunov je le vrsta historično in muzikalično verističnih slik, ki med seboj niso niti trdno zvezane. Tako je pariška opera gotove slike izpustila, druge pa zamenjala, ne da bi potek dejanja vsled tega trpel. Pariške prireditve se drži v glavnem tudi ljubljanska vprizoritev.

Boris Godunov je živel proti koncu XVI. in začetkom XVII. stoletja. Prestol ruskih carjev je zasedel leta 1598. in je umrl leta 1605. Bil je regent za časa Fedorja, sina Ivana Groznega. Feđor ni imel otrok. Zato bi bil moral zasesti ruski prestol po ruskih postavah njegov mlajši brat Demetrij. Toda Demetrij je rano umrl in ruski narod je bil vedno mnenja,

da ga je dal umoriti Boris Godunov, da se je mogel potem sam polastiti prestola. Menih Gregorij Otrepjev je izkoristil položaj ter raznesel novico, da Demetrij sploh ni umrl, temveč da se je čudežno rešil iz krvnikove roke. Šel je v Moskvo, se proglasil za Demetrija, zanetil vstajo ter se po smrti Borisovi polastil prestola ruskih carjev.

Musorgski.

Prva slika Musorgskega drame se vrši na dvorišču novo-devičjega samostana. Narod prosi Borisa Godunova, naj zasede ruski prestol. Boris po daljšem obotavljanju sprejme ponudbo.

Druga slika nas seznani z vzroki Borisovega obotavljanja. Borisa grize vest, kajti dal je bil umoriti careviča Demetrija. To izvemo iz ust meniha Pimena, ki čita svojo kroniko

mlademu tovarišu Gregoriju Otrepjevu, kateri se izda pozneje sam za Demetrija.

V tretji sliki prisostvujemo kronanju Borisa na velikem trgu pred moskovskim Kremljem. S tretjo sliko se konča prvo dejanje muzikalne drame.

Drugo dejanje ima dve sliki. V prvi najdemo Otrepjeva v parku sandomirskega gradu, kamor je bil šel posetit svojo zaročenko Marino. Dekle je častihlepno in prigovarja Lažidemetriju, naj se polasti prestola. Toda Otrepjev misli samo na ljubezen in slika izzveni v lepem lirskem dvospevu.

V drugi sliki tega dejanja vidimo Borisa sredi njegovih otrok. Njegov svetovalec Šujski opozarja Borisa, da narod misli na vstajo. Borisa peče vest in more ga težke halucinacije.

Tudi tretje dejanje ima dve sliki. V prvi se pripravlja narod na upor in zasede na prigovarjanje Lažidemetrija moskovski Kremelj.

V zadnji sliki se razpravlja v Dumi o kazni, ki naj zadene Lažidemetrija. Borisa peče vest bolj in bolj. Slednjič podleže blaznosti in umrje.

* * *

Umor Demetrija ni zgodovinsko dokazan. V ruskem narodu pa je vera vanj tako vkoreninjena, da ga z Mériméem lahko imenujemo epizodo iz ruske narodne zgodovine. Kot tako sta si ga osvojila tudi Puškin in Musorgski. Oba sta si v svesti, da je ta epizoda narodno blago. V Musorgskega delu je narodni značaj posebej podprt z narodno glasbo. Glavni junak opere, če smem delo imenovati s takim tradicionalnim imenom, ni Boris, temveč ruski narod. Njemu pripada v delu največja in najzanimivejša vloga. Odveč bi bilo naglašati, da se je Musorgski kot realist pri kompoziciji mnogobrojnih zborov v „Borisu Godunovu“ opiral na narodne motive. Pri tem pa ni enostavno porabljal znanih ruskih narodnih pesmi temveč iskal in našel je karakteristični slog za vse mnogolične doživljaje, ki jih je bil deležen ruski narod tekom te zanimive faze svoje zgodovine. Vsaka slika diha svojo posebno atmosfero; govorenje pri pregovarjanju Borisa, naj prevzame krono; liturgična resnost v Pimenovi celici; religiozna vznešenost pri kronanju; intimnost v carjevem domu; poljska atmosfera v sandomirskem gradu — vse je izborna zadeto in s prepričevalno naravnostjo slikano. In vse te v dramskem in muzikalnem oziru pestre slike vezeta dve močni vezi: čista, nevsiljiva resničnost in preprosta slovanska narodnost.

F. Juvančič.

Anton Wildgans.

(K premieri njegove tragedije „Ljubezen“.)

V danes sicer zelo revnem dramatičnem slovstvu Nemcev, zavzema Wildgans za Hauptmannom morda prvo mesto. Njegova kri je prav tako težka kakor Hauptmannova, njegov stil modernejši in jezik svetlejši, nemara prijaznejši, čeprav vedno v mejah resnosti. — Wildgans je v prvi vrsti poet in zato mu v njegovih dramah zmanjka proze — navadna beseda mu ne zadošča, poleti više — in večji del njegovih dram je pisan deloma v verzih.

Iz njegovih pesmi zveni gotova grotesknost, ki spominja onih kabaretnih točk Wedekinda „pri enajstih rabljih“. Pred leti je bila marsikatera teh Wildgansovih tiskana v „Simpli-cissimu“. On ljubi razmah, krepko besedo. N. pr. dá Hubertu v „Dies Irae“ ta-le odstavek:

Ernst, Ernst! Wie es mich ekelt
Dies klebrige Spießwort!
Ernst ist, was flickt, strickt und häkelt,
Ernst ist, was schachert und mäckelt,
Was über Büchern verdorrt!
Ernst sind sie beim ewigen Kauen
Am uralten Sauerteig,
Ernst im Bett ihrer Frauen,
Beim Essen, Trinken, Verdauen,
Ernst, wo zum Lachen zu feig!
Ernst sind sie, wo sie verstummen,
Weil ihre Weisheit zu Spott,
Ernst ist der Tanzschritt der Krummen,
Ernst ist das Pathos der Dummen,
Ernst ist der Freude Bankerott! —
Doch ich will leben! Leben will ich, leben!
Begreifst du diesen urgeborenen Drang?
Nicht hingedrückt am Vorgesetzten kleben,
Nicht keuchen unter Lasten! Leben, schweben
In Blutes ungehemmtem Überschwang!
Was schert mich, woher ich für morgen
Hernehme das lumpige Geld. —

V svojih dramah hodi realistično pot in se izgubi navadno v vsaki v čisto duševnost in simboliko.

* * *

„Uboštvo“, „Dies Irae“ in „Ljubezen“ so trilogija — drame vsakdanjosti. „Uboštvo“, tragedija majhnega uradnika, „Dies Irae“, tragedija otroške duše, „Ljubezen“ — sub specie aeternitatis — tragedija zakona.

Anton Wildgans.

Pomlad. Večer. Mlad zakonski par. Oba naveličana drug drugega. On naveličan — ona utrujena. Tu začne drama in zraste v tem ozkem okviru preko sten. Zdi se mi, da je „Ljubezen“ manj drama, a bolj pesnitev. Pesnitev, ki je zgra-

jena že na opasnih mejah, kjer ni več daleč do banalnosti. In baš v tem tiči vsa cena dela, da se je znal avtor izogniti vsemu zapeljivemu in ohranil čisto duševnost. — Prav tako preprosti, kot je preprosto zgrajeno njegovo dejanje, so tudi njegovi ljudje. Iz vsakdanjih teženj, skrbi in bolesti delujejo, dokler jih ne zgrabi usoda iz onih sfer, kjer vladajo sile, katerim se ni mogoče upirati.

Kar je pri Wildgansovih dramah predvsem simpatično, je to, da niso le drame enega naroda, da nimajo nikakega nacionalnega kolorita, temveč, da so lahko last vsake kulture. — Zidane so na težnjah človeštva.

Wildgansova dela uživajo ugled ne samo med Nemci — vsa velika gledališča jih vprizarjajo. Pri nas je „Ljubezen“ prvo njegovo delo, ki pojde preko desk, dočim se je v Trstu za časa g. Skrbinška vprizarilo „Uboštvo“ in doseglo tam velik uspeh.

Poleg omenjene trilogije vsakdanjosti je napisal Wildgans še enodejanko „Na veke amen“, „Kajna“, ki tvori prvi del druge trilogije, katere snov je vzeta iz svetopisemskih zgodb, in par zbirk sonetov in pesmi. —

Ni velikan — in kar pove, ni novo, že pogostokrat obdelano — le novo obliko poda, zanimivo, preprosto in prav zato seže do srca. —

O. Š.

Komedija zmešnjav.

Igriva fantazija mladega Shakespearea v najobjestnejšem razmahu. Brez plahega ozira na zakone verjetnosti tega našega sveta. Dvoje dvojčkov, rojenih isto uro v isti hiši, tako podobnih, „da ju ločili smo le po imenih“ — in vrhu tega še nedoslednost, da sta pred nami dva Antifola in dva Dromija, ki se ne ločita niti po imenih! — ne, z verjetnostjo ni nič, z resničnostjo nič. Skeptičnega kriticisma ta lahna zgradba ne prenese; pred dlakocepem ne bi kamen na kamenu ostal.

Shakespeare je bil preveč realen duh, da ne bi bil tega sam prav dobro vedel in nam je to tudi razodel. Ne s pristavljenim komentarjem, nego po svoje: z delom samim. S tem, da se je držal v tem svojem komadu strožje nego sicer enotnosti kraja in časa: vse dejanje se godi v Efezu in traja od danes do jutri; in: Komedija zmešnjav je njegovo najkrajše delo. To se pravi: Dečki, ta moja komedija mora zdrkniti gledalcu mimo oči; ne dajte mu niti za hip prilike, da bi prišel do sape in utegnil med predstavo razmišljati. Bistro, dečki, bistro!

Lahkoten komedijski stil, ki prehaja tu pa tam v burko. Oba Dromija sta potomca komičnih služabnikov starega veka in verna bratca italijanskih harlekinov. Nobene teh oseb ne pretresa nič elementarno silnega; edino smrtni strah Aegeonov sega v mrak; vendar ne do tragičnosti, ker ga blaži udana resignacija, ki jo pokaže nesrečni starec takoj v prvih svojih besedah.

To tudi ni široko življenje, ki raste v Shakespeareovih tragedijah v skoro kozmične dimenzije; ozko je, kakor v škatlico vklejano. Meni se zdi kakor muzika v starinskih tobačnicah: naviješ jo, da ti odsvira svoj komad; precizno, suho bi rekel, a lično. Vsak zvok je zase, kakor bi kapljale note druga za drugo in nevede druga za drugo ustvarile drobno melodijico, ki je samo prijetna, nič drugega, in se kakor še-le v tebi spoji v celoto.

Nekaj avtomatskega je v tej komediji, več vsaj nego v drugih poetovih, ki so bolj potopljene v čustvo in imajo več prelivanja in mnogozvočja; tudi več poetičnosti, če hočete. Zato bi komedijo zmešnjav najbolj brez skrbi zaupal lutkam. Brezstrastnost *marijonet, njih stilizirano kretanje, ki te noče varati z videzom resničnosti, njih obsekani značaj, groteskno poudarjen in stisnjen v določen kalup — in za njimi dobri govorcei, katerih vsak bi imel sleherni ton vnaprej pripravljen,

obešen, da ga sname, kadar treba, in ga spusti srebrnega na srebrn pladenj — to bi bila predstava, ki bi ustrezno podala nazvi-življenje teh oseb, resničnih samo, dokler se gibljejo pred teboj na odru, ki pa takoj nato odrevene v nepremičnost in neobčutnost. Tako nekako imajo šahovne figure pomen in veljavo samo v igri. Kmetje izven igre so eden kakor drugi. Na deski pa ima vsak svojo individualno ulogo in funkcijo: ta ostane revež do konca, drugi naganja velikaše v stisko in se pribori do kraljevskega dostojanstva.

Prav tako imajo tudi osebe Komedije zmešnjav, dokler so na odru, individualnost in silo. (Saj drugače bi ne bile Shakespeareove!) Vse te osebe so značaji. Kakor so na brzo roko očrtane — ko jih gledaš s te strani, vidiš že mojstra, ki je s par potezami umel ustvariti vtis življenja. Vsak trgovec, ki nastopi v komediji, je po svoje udarjen in nudi tenkoslutnemu igralcu priliko, da ga po svoje izkleše. Amelija ni samo častitljiva in dobrotljiva opatica; to je žena, ki je živela v svetu in pozna ljudi; oglej si jo pobliže, in videl boš, kako naravnost lokavo navede s par spretno stavljenimi vprašanji Adrijano do priznanja, ki ga hoče imeti od nje, da ji bere lahko tem učinkoviteje svoje levite. In tadva Antifola, enaka po licu in po imenu, sta po usodi in značaju vendar-le različna. Efežana, ki si je ustanovil dom in si pridobil med tujimi meščani velik ugled, tirajo vrtinčasto zmedeni doživljaji v besnost, ki se zdi njega znancem blaznost. Sirakužan, popotnik, ki ga je gnalo hrepenenje po bratu od doma, se gubi v fantastično grozo, katera dobi pri slugi Dromiju groteskno komične oblike. „Po domišljijah brodiva oba“ je vodilni motiv teh dveh. In med te domišljije je vpleten nežen ljubavni melodram med Sirakužanom in Lucijano, ki se na koncu, kakor v tedanji komediji drugače ni mogoče, točno uresniči.

Kdor preteče vso skalo raznih lic te komedije in pretehta njih medsebojno razmerje, uvidi, da je bil tudi v tem navidezno malopomembnem delu Shakespeareov genij buden in je ustvaril z rahlimi črtami celo vrsto umetniško zaokroženih značajev, ki se lahko tudi v tem tesnem okviru igralsko izžive. In zato so te neverjetnosti resnične. In pravim igralcem ljube; kajti Shakespeare jih je zamislil za oder. Vsaka njegova postava je poetičen stvor in hkrati uloga. In teh si igralci žele.

O. Ž.

Začetek sezone 1921/22.

Dramsko gledališče otvori letošnjo sezono z Josipa Kosora dramo „Požar strasti“. Drama, katere premiera se je vršila na Dunaju in ki je bila z velikim uspehom igrana v Pragi in v Hamburgu pod ravnateljstvom znamenitega dramaturga barona Bergerja, bo tudi naše občinstvo gotovo zanimala. Kosora prištevamo danes k prvim jugoslovanskim dramatikom. On spada med one naše redke ljudi, ki so z vehemenco svojega talenta prebili kitajsko obzidje domače izvestnosti ter si umeli tudi pred obličjem velikega naroda pridobiti priznanje. Čujemo, da se je celo Stanislavski zanimal za dela Josipa Kosora. Ena njegovih dram bi bila gotovo uvrščena v repertoar Hudožestvenega teatra. Ker Umetniško gledališče v Moskvi v par dneh ni dalo odgovora, ali sprejme njegovo delo ali ne, je zahteval avtor vrnitev rokopisa, ki ga je prevel z ljubeznjivo veliki prijatelj Jugoslovancov, znameniti ruski poet in prevajalec J. K. Baltrušajtis. Slovenski prevod je oskrbel g. Ivan Zorec.

Naslednja letošnja novost je Shakespeareova „Komedija zmešnjav“ v blestečem Župančičevem prevodu. Gledališče je v posesti še drugih prevodov velikega mojstra, ki jih je oskrbel isti prevajalec s tako dovršenostjo, da nas zanje drugi odri opravičeno zavidajo. Od teh prevodov je v programu tekoče sezone pred vsem „Othelo“. „Hamlet“, ki ga je poslovenil Ivan Cankar, pojde z g. Rogozom v naslovni vlogi čez naš oder. Na tem mestu naj bo omenjeno, da dovršuje Oton Župančič še en znamenit prevod za tekočo sezono — Rostandovega „Cyrana de Bergerac“. G. Putjata bo igral Cyrana in vodil režijo tega po vsem svetu znanega in priljubljenega dramatičnega dela.

Tretja noviteta letošnje sezone je Wildgansova tragedija „Ljubezen“ v režiji in prevodu režiserja Osipa Šesta. Wildgans, sedanji ravnatelj dunajskega državnega gledališča (preje Hofburg), zavzema v moderni nemški literaturi odlično mesto kot pesnik in dramatik. Poleg imenovane žaloigre, ki si je z bliskovito hitrostjo osvojila vse nemške in tudi mnoge nenemške odre, je izdal Wildgans še druga dramatična dela kot „Dies irae“, „Uboštvo“, „Na vse večne čase, amen“ in več zbirk lirskih pesmi. Gospod Osip Šest je od pisatelja Wildgansa osebno pooblaščen za prevajanje vseh njegovih literarnih del.

S četrto noviteto letošnje sezone bo proslavilo Narodno gledališče sedemdesetletnico slavnega in velezaslužnega sina bratskega čehoslovaškega naroda Jiráskaa z njegovo dramo

„Oče“. K tej slavnosti je povabila uprava Narodnega gledališča znamenito češko igralko Naskovo, da počasti pred nami z recitacijo iz Jiráskovih del svojega velikega rojaka. Ružena Naskova je dobra in ljuba znanka naše publike, kajti svojo gledališko kariero je pričela na ljubljanskem odru.

Narodno gledališče se zaveda svoje naloge, da mora gojiti v prvi vrsti domačo, potem sploh slovansko in slednjič svetovno dramo. Vodstvo je skušalo z repertoarnim načrtom ugoditi vsem tem zahtevam, predvsem pa se je resno potrudilo, podati iz domače književnosti kar najboljše in na ta način pridobiti domačim umotvorom potrebno in zasluženno spoštovanje občinstva. Poleg Cankarja, ki je postal s farso „Pohujšanje v dolini šentflorjanski“ ne le ljubimec ljubljanskega, temveč tudi zagrebškega občinstva, vprižori drama v letošnji sezoni Borstnikovo dramatizacijo Tavčarjeve povesti „Otok in struga“ ter proslavi s tem sedemdesetletnico Emila Leona, prvaka slovenskih pisateljev. Iz arhiva je izkopan Anton Medved. Tragedija „Za pravdo in srce“ pojde v letošnji sezoni na oder. Pričakovati je tudi nekaj izvirnih novitet. Od ostalih jugoslovanskih avtorjev ne smeta ostati neomenjeni imeni Nušić in Vojnović. Poslednji je zastopan z „Ekvinokcijem“, prvi pa s tragedijo „Knez od Semberije“ in veseloigro „Narodni poslanec“. Nušićev „Navadni človek“ ostane na repertoarju in bo zlasti ob nedeljah popoldne razvedril marsikoga.

Iz češke literature prinese tekoča sezona poleg Jiráskovega „Očeta“ še „Maryšo“ bratov Mrštikov in v zadnjem času zelo zaslovelo delo pisatelja Čapeka — „R. U. R.“, v prevodu Osipa Šesta. Ruse bo zastopal pred vsem Ostrovski, ki bo stopil letos prvič na deske slovenskega odra. Igrali bodo njegovo pomladno pravljico v verzih „Sneguročko“ v prevodu Pavla Golie. Godbo k tej pesnitvi je spisal Čajkovski, Rimski Korsakov pa je vglasbil vso dramo, ki je danes kot opera po celem svetu znana. 30. novembra bo proslavilo gledališče stoletnico rojstva enega največjih slovanskih in svetovnih genijev, Dostojevskega z vprižoritvijo njegovega romana „Idiot“. Vprižoritev bo trajala dva večera. Dramatizacijo je oskrbel po prevodu g. Borštnika režiser Putjata popolnoma v smislu dramatizacij Hudožestvenega teatra; v dramatizaciji ni in ne sme biti niti ene besede, ki bi je ne bil zapisal avtor sam. Prizore, ki jih avtor ni podal v direktnem govoru, čita lektor. Tudi bo imelo naše občinstvo v kratkem priliko, videti na odru Gogoljevo nesmrtno komedijo „Revizor“ v novem in izbornem prevodu prof. Prijatelja.

Iz tujih književnosti naj omenimo pred vsem Francoze. Repertoarni načrt vsebuje Molièreove klasične komedije „Namišljeni bolnik“, „Žlahtni meščan“ in „Smešne precijeze“ v

prevodu Friderika Juvančiča in Briexovo znamenito dramo „Ponesrečenci“ v prevodu Pavla Golie. To delo, ki je bilo prvotno celo v Franciji konfiscirano, je odlikovano od francoske akademije in je prevedeno pač v vse jezike kulturnih narodov. Znamenita je ta drama zlasti zatagadelj, ker se z odprtim vizirjem in z doslej nepoznano odkritosrčnostjo bori proti seksualni laži v moderni družbi.

Nordijska dela prevaja za Narodno gledališče Vojeslav Mole. Gledališče je doslej v posesti dveh Ibsenovih prevodov iz izvirnika „Gospe z morja“ in „Hedde Gabler“.

* * *

Prva operna predstava letošnje sezone je muzikalna drama M. P. Musorgskega „Boris Godunov“. Pred nami se razvije kos stare ruske zgodovine po tistem resnem, duševnem in karakterističnem načinu, ki označuje globoke ruske umetnike. Musorgski je našel za čas Borisa Godunova pravi izraz glasbe, enako za njegovo dejanje in nehanje kakor tudi za vse osebe, ki nas sreča v tej drami, zgrajeni rešnično, prostrano, rusko.

Druga noviteta bo dr. Hermana Kienzla „Evangeljnik“, ki se ga spominja človek kakor prijaznega dogodka, doživljenega nekdanj prej in v lepših časih. Lunina noč, pesem o mladosti, sreči in ljubezni, ki so nekoč sijale, pa je zdaj že dolgo od tega, vse je tako milo, toda končano, kajti življenja ni mogoče pričeti iznova. Kruto po nedolžnem trpeti, ne imeti drugega kakor nado na nebeško kraljestvo, pa vse odpustiti, to spada bolj v opero kakor v življenje. In vendar je prijazno, preživeti večer milih, blagih in neverjetnih čustev.

Kmalu pride na vrsto tudi Puccini s svojim najlepšim delom, z „Bohemo“, ki jo ljubljanska opera na novo študira. Komu ni segla s svojo drobno ročico globoko v srce uboga Mimi, ki umira v svoji lirski nesreči in v prekrasnih Puccinijevih melodijah? Umrla je, poslušalec gre domov, toda ne more zaspati, ker je bolan od sladkih lirskih bolečin, ki jih je sicer prijetno trpeti.

Balet pripravlja Čajkovskega „Labudje jezero“, od lanjskih oper pa so za bližnje dni na repertoarju Smetane „Dalibor“, Weingartnerjeva „Vaška šola“, Rimskega-Korsakova balet „Šeherezada“, Puccinijeva „Tosca“ in Bizeta „Carmen“.

Tudi domači operni skladatelj g. Risto Savin se je že oglašil. Naznanil je svojo novo opero „Gospodsvetski zvon“.

X.

Cene prostorom.

Parter	Drama	Opera
Sedež I. vrste	10 D	15 D
„ II. — III. vrste	9 „	13 „
„ IV. — IX. vrste	8 „	10 „
„ X. — XIII. vrste	6 „	8 „
Dijaško stojišče	2 „	2 „

Lože

Lože v parterju in		
I. redu za 4 osebe	40 „	60 „
Balkonske lože za 4 osebe	30 „	45 „
Nadaljne vstopnice v		
I. redu in parterju	8 „	10 „
Nadaljne vstopnice v		
balkonskih ložah	5 „	8 „

Balkon

Sedež I. vrste	7 „	10 „
„ II. — III. vrste	5 „	7 „

Galerija

Sedež I. vrste	3 „	4 „
„ II. — V. vrste	2 „	3 „
Stojišče	1 „	1 „

Vstopnice se dobivajo v predprodaji pri dnevni blagajni (operno gledališče) od 10. do pol 1. ure in od 3. do 5. ure proti 10% povišku in na dan predstave pri blagajni za gorenje cene.

Med predstavo vstop ni dovoljen.

Ponatisk dovoljen
le z označbo vira.

Gledališki list izhaja vsak ponedeljek in prinaša poročila o repertoarju Narodnega gledališča v Ljubljani, vesti o gledališki umetnosti pri nas in drugod, kratke članke o važnejših dramskih in opernih delih in njih avtorjih. Sodelujejo : Fran Albrecht, Anton Funtek, Pavel Golia, Fran Govekar, Matej Hubad, Friderik Juvančič, Pavel Kozina, Alojzij Kraigher, Ivan Lah, Anton Lajovic, Ivan Prijatelj, Ivan Vavpotič, Josip Vidmar, Oton Župančič in dr.

TISKA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.